SUY GIẢM ĐA DẠNG SINH HỌC Ở TRÊN THẾ GIỚI VÀ VIỆT NAM

Hà Thị Hồng Hạnh, Chu Nguyệt Hà, Hà Minh Hằng, Hoàng Trường Giang,
Dương Minh Hằng, Trần Thị Linh Đan, Nguyễn Thị Thu Hà, Nguyễn Linh Giang,
Nguyễn Thị Hằng, Nguyễn Mai Hà, Nguyễn Khánh Toàn

Đại học Quốc Gia Hà Nội
Ngày 03 tháng 01 năm 2022

Preprint DOI: <https://osf.io/r5y3j>

Bảo vệ đa dạng sinh học là tiền đề quan trọng cho sự phát triển toàn cầu và cung cấp hàng hóa, nền tảng của cung cấp lương thực và nền tảng quan trọng của sức khỏe. Nó có một vị trí quan trọng trong dinh dưỡng của con người thông qua vai trò trong việc sản xuất thực phẩm toàn cầu; bảo đảm năng suất đất đai và cung cấp nguồn gen cho cây trồng (Julie Shaw, 2021). Trong những thập kỷ qua, bên cạnh sự phát triển mạnh mẽ về văn hóa và kinh tế thì sự suy thoái đa dạng sinh học cũng xảy ra với một tốc độ nhanh chóng trên thế giới mà mọi quốc gia đều phải đối mặt (Q.-H. Vuong, 2021; Q. H. Vuong, 2021). Hiện nay có hơn 1 triệu loài động, thực vật trên khoảng tám triệu loài trên Trái Đất đang ở mức độ nguy cấp.

Hình 1: Sáu con hươu cao cổ chết trong vụ hán hạn ở Kenya

Nguồn: Oliver Holmes

<https://vnexpress.net/dan-huou-cao-co-6-con-nam-chet-kho-tren-dat-4403287.html>

Ở Việt Nam, có thể thấy từ phân tích dữ liệu, 21% các loài thú, 6.5% các loài chim, 19% các loài bò sát, 24% các loài lưỡng cư, 38% các loài cá và 2.5% các loài thực vật đang gặp nguy hiểm nghiêm trọng (Nicolas Loiseau, 2020). Có thể nói, đa dạng sinh học của Việt Nam hiện nay chịu ảnh hưởng sâu sắc của lịch sử chiến tranh và nền văn hóa sống dựa vào tài nguyên thiên nhiên. Trong thời chiến, ít nhất 2,2 triệu ha rừng đã bị ảnh hưởng ở giai đoạn 1943-1973. Sau chiến tranh, do nhu cầu phát triển kinh tế, tài nguyên rừng liên tục giảm sút.

Ngoài ra, sử dụng động vật hoang dã để phục vụ nhu cầu sống của cộng đồng dân cư sống dựa vào rừng đã khiến nhiều loài động vật đứng trước nguy cơ tuyệt chủng, đơn cử chẳng hạn như các loài linh trưởng. Bên cạnh đó là nhiều nguyên nhân khác như loài ngoại lai xâm hại, sự ô nhiễm môi trường (hoá thạch: dầu, khí, than,...), khai thác quá mức nguồn tài nguyên thiên nhiên, chuyển đổi đất khi chưa có đủ luận cứ khoa học, phát triển cơ sở hạ tầng, phát triển nông nghiệp đáp ứng tốc độ tăng dân số nhanh, giảm diện tích rừng và ô nhiễm môi trường. (Isbell, n.d.)

Hình 2: Nguyên nhân làm giảm đa dạng sinh học

*Nguồn: Cục Bảo tồn thiên nhiên và Đa dạng sinh học, Tổng cục Môi trường
<https://domainofscience.wordpress.com/2016/05/22/international-biodiversity-day/?fbclid=IwAR258mRa8eUp9sRZ8TgEtzU9yIbaZNca6qMUfERfU26piEuTrB-HOVthV34>*

Từ đó việc giảm tính đa dạng ở động, thực vật gây ra những hiểm họa nghiêm trọng như mất cân bằng sinh thái, ảnh hưởng trực tiếp đến môi trường sống của con người, đe dọa sự phát triển bền vững của trái đất, ảnh hưởng đến an ninh lương thực khiến con người phải đối mặt với rủi ro và đói nghèo. Vì vậy, chúng ta cần nâng cao nhận thức và thay đổi hành vi của con người (Khuc, 2022; Van Khuc et al., 2021; Q. Vuong, 2020; Q. H. Vuong, 2021) đối với việc bảo tồn đa dạng sinh học.

Trong thế kỉ qua, thế giới đã hiện thực hóa nỗ lực bằng cách thành lập các tổ chức phi lợi nhuận, mở nhiều cuộc hội nghị, kí kết công ước bảo tồn động thực vật: Tổ chức bảo tồn Động thực vật thế giới Fauna & Flora International (Unknown, n.d.) (Andy Coghlan, 2016), Tổ chức động vật châu Á (Animals Asia Foundation) (hongkongvolunteer, 2017), Hiệp hội bảo tồn Động vật hoang dã (WCS) (Thang Nguyen, 2021), Tổ chức bảo vệ động vật quốc tế - Animal Defenders International (ADI) (ADI, 2021), Ngày quốc tế Đa dạng sinh học vào ngày 22 tháng 5 hàng năm (Phương Dung, 2020), Công ước CITES (Đinh Thùy Dung, 2021)...

Từ ngày 11 đến ngày 15 tháng 10 năm 2021, Cuộc họp lần thứ 15 của các bên tham gia Công ước về đa dạng sinh học hay còn gọi là COP15 đã kêu gọi thế giới nhất trí về việc ngăn cản các cuộc khủng hoảng; hành động “khẩn cấp và phối hợp” của tất cả các bên. Hơn nữa để giảm thiểu tình trạng mất đa dạng sinh học ngày càng nghiêm trọng, các quốc gia cam kết bảo đảm tham gia “Khung đa dạng sinh học toàn cầu sau năm 2020” một cách tích cực có hiệu quả. Với tư cách là nước chủ nhà, Trung Quốc đã đi đầu trong việc

phát động quỹ bảo vệ sinh học cho các nước đang phát triển và công bố khoản đóng góp 1,5 tỷ nhân dân tệ cho quỹ này. (United Nations System Chief Executives Board For Coordination, 2021)

Mặc dù thế giới đã và đang nỗ lực thực hiện các biện pháp khắc phục giảm tính đa dạng ở động, thực nhưng có những chính sách không đạt được hiệu quả như mong muốn. Trong đó phải kể đến "Thập niên Liên hợp quốc về đa dạng sinh học" giai đoạn 2011-2020, chưa đạt được tham vọng về đa dạng sinh học được đề ra trong chương trình nghị sự phát triển bền vững 2030 và không bảo vệ được hệ sinh thái vốn đóng vai trò sống còn đối với con người. Năm 2010, 196 quốc gia là thành viên công ước đa dạng sinh học của Liên Hợp Quốc đã đồng ý với 20 mục tiêu bảo tồn thực vật gọi là mục tiêu đa dạng sinh học AICHI (Nguyen & Vuong, 2021). Tuy nhiên hầu hết đều không đạt được mục tiêu như mong đợi, chỉ có 6 mục tiêu đạt được một phần kết quả và 1 số chỉ tiêu thậm chí đang đi sai chiều (Sandra Díaz (Đồng Chủ tịch, Argentina), Josef Settele (Đồng Chủ tịch, Đức), Eduardo Brondízio (Đồng Chủ tịch, Brazil/Hoa Kỳ), Hien T. Ngo (IPBES), Maximilien Guèze (IPBES); John Agard (Trinidad và Tobago), Almut Arneth (Đức), Patricia Balvanera (Mexico), 2019)

Với mục đích bảo tồn các quần thể sinh vật, các loài động thực vật quý hiếm, môi trường sinh thái nguyên thủy, các di tích sinh vật có ý nghĩa lịch sử và giá trị nghiên cứu khoa học và các quần thể sinh vật mang lại lợi ích môi trường to lớn cho nghiên cứu khoa học và giáo dục khoa học, Việt Nam xây dựng 168 khu bảo tồn sinh thái bao gồm 33 vườn quốc gia, 59 khu dự trữ thiên nhiên, 13 khu bảo tồn loài, 9 khu dự trữ sinh quyển, 54 khu bảo vệ cảnh quan,...

Ngoài ra, từ năm 2016 đến năm 2021, Việt Nam và Cơ quan phát triển quốc tế Hoa Kỳ (USAID) đã hợp nhằm bảo vệ đa dạng sinh học để giảm tiêu thụ động vật hoang dã bất hợp pháp, tăng cường thực thi pháp luật, cải thiện

việc truy tố, phối hợp các khuôn khổ pháp lý và giảm nhu cầu săn bắt trái phép động vật hoang dã và các sản phẩm từ động vật hoang dã gọi là “Dự án phòng chống buôn bán trái pháp luật các loài động, thực vật hoang dã”. Dự án cũng đã hỗ trợ nghiệp vụ cho hơn 2.600 cán bộ thuộc các lực lượng kiểm lâm, hải quan, cảnh sát môi trường, quản lý thị trường tươi sống, bộ đội biên phòng, tòa án và thanh tra để nắm vững các kỹ năng và kiến thức liên quan đến xử lý tội phạm về động vật hoang dã. So với số liệu giai đoạn đầu dự án, tỷ lệ truy tố, xét xử / bắt giữ các vi phạm về bảo vệ động vật hoang dã tăng từ 25% năm 2018 lên 75% vào tháng 8/2021

Trước sức ép của sự phát triển và tác động của môi trường trên toàn cầu, nguy cơ suy giảm và suy thoái đa dạng động - thực vật đã gây ra những hậu quả nghiêm trọng đối với sự phát triển bền vững của đất nước. Trong bối cảnh hiện nay, việc tăng cường bảo tồn sự đa dạng động- thực vật là vấn đề cấp bách của các quốc gia. Thế giới cần hành động mạnh mẽ, giải pháp kịp thời, nỗ lực triệt để trong công tác bảo vệ và quản lý tốt hệ sinh thái (Q.-H. Vương, 2021).

Tài liệu tham khảo

- ADI. (2021). *TEAPSPA Launch: Launch of bill to stop circus suffering in the United States Animal Defenders International*. ADI.
- Andy Coghlan. (2016). Biodiversity betrayed as nations fail miserably on conservation. *Magazine Issue 3103*.
- Đinh Thùy Dung. (2021). Công ước quốc tế về buôn bán các loại động, thực vật hoang dã nguy cấp. *Luật Dương Gia*.
- hongkongvolunteer. (2017). Volunteer for Animals Asia Foundation. *Volunteering in Hong Kong*.
- Isbell, F. (n.d.). Causes and Consequences of Biodiversity Declines. *The Nature Education*. <https://www.nature.com/scitable/knowledge/library/causes-and->

consequences-of-biodiversity-declines-16132475/

Julie Shaw. (2021). *Why is biodiversity important?* Conservation International.

Khuc, Q. Van. (2022). Về khả năng ứng dụng của hệ xử lý thông tin 3D và nguyên lý bán dẫn giá trị trong tìm kiếm giải pháp cho vấn đề ô nhiễm môi trường và biến đổi khí hậu ở Việt Nam. *Tạp Chí Kinh Tế và Dự Báo*, 1, 1–5.

<https://kinhtevadubao.vn/ve-kha-nang-ung-dung-cua-he-xu-ly-thong-tin-3d-va-nguyen-ly-ban-dan-gia-tri-trong-tim-kiem-giai-phap-cho-van-de-o-nhiem-moi-truong-va-bien-doi-khi-hau-o-viet-nam-20840.html>

Nguyen, M.-H., & Vuong, Q.-H. (2021). Evaluation of the Aichi Biodiversity Targets: the international collaboration trilemma in interdisciplinary research. *Pacific Conservation Biology*. <https://doi.org/10.1071/pc21026>

Nicolas Loiseau, N. M. (2020). Global distribution and conservation status of ecologically rare mammal and bird species. *Nat Commun* 11, 5071.

Phương Dung. (2020). Hưởng ứng Ngày quốc tế Đa dạng sinh học 2020. *Cổng Thông Tin Điện Tử Huyện AE H'LEO*.

Sandra Díaz (Đồng Chủ tịch, Argentina), Josef Settele (Đồng Chủ tịch, Đức), Eduardo Brondízio (Đồng Chủ tịch, Brazil/Hoa Kỳ), Hien T. Ngo (IPBES), Maximilien Guèze (IPBES); John Agard (Trinidad và Tobago), Almut Arneth (Đức), Patricia Balvanera (Mexico), C. Z. (Philippines). (2019). Báo cáo đánh giá toàn cầu về đa dạng sinh học và các dịch vụ hệ sinh thái - tóm tắt dành cho các nhà hoạch định chính sách. In *Tổ chức Bảo tồn Thiên nhiên Quốc tế (IUCN) và Cục Bảo tồn thiên nhiên và Đa dạng Sinh học, Tổng cục Môi trường, Bộ Tài nguyên & Môi trường Việt Nam với sự hỗ trợ tài chính của Cục môi trường Na Uy (NEA)*.

Thang Nguyen. (2021). Góc nhìn báo chí | Buôn bán trái pháp luật động vật hoang dã tại Việt Nam | Quý III. *WCS Vietnam*.

United Nations System Chief Executives Board For Coordination. (2021). UN System Statement of Purpose : COP 15. *CEB*.

Unknown. (n.d.). *Animals Asia Foundation*. Charity Clarity.

<https://www.charityclarity.org.uk/charities/animals-asia-foundation/>

Van Khuc, Q., Pham, L., Tran, M., Nguyen, T., Tran, B. Q., Hoang, T., Ngo, T., & Tran, T. D. (2021). Understanding vietnamese farmers' perception toward forest importance and perceived willingness-to-participate in redd+ program: A case study in nghe an province. *Forests*, *12*(5), 1–14.

<https://doi.org/10.3390/f12050521>

Vuong, Q.-H. (2021). Western monopoly of climate science is creating an eco-deficit culture. *Economy, Land & Climate Insight*, *11*, 1–9. <https://elc-insight.org/western-monopoly-of-climat>

Vuong, Q. (2020). From children's literature to sustainability science , and young scientists for a more sustainable Earth From children ' s literature to sustainability science , and young scientists for a more sustainable Earth. *Journal of Sustainability Education*, *24*(December), 2019–2021.

Vuong, Q. H. (2021). The semiconducting principle of monetary and environmental values exchange. *Economics and Business Letters*, *10*(3), 284–290.

<https://doi.org/10.17811/eb1.10.3.2021.284-290>